

Päijät-Hämeen maakuntakaava 2014

MERKINNÄT JA MÄÄRÄYKSET

Päijät-Hämeen maakuntavaltuusto 2.12.2016

Korkein hallinto-oikeus 15.4.2019

Diaarinro 978/1/18

Lainvoimainen 14.5.2019

Päijät-Hämeen liiton julkaisu A 239 * 2019

ISBN 978-951-637-246-7

ISSN 1237-6507

Päijät-Hämeen liitto
Hämeenkatu 9 A, PL 50
FIN - 15111 LAHTI

toimisto@paijat-hame.fi
www.paijat-hame.fi

Kannen kuva: Päijät-Hämeen liitto

SISÄLTÖ

JOHDANTO	5
TAAJAMIIN LIITTYVÄT MERKINNÄT JA MÄÄRÄYKSET	6
LIIKENTEESEEN LIITTYVÄT MERKINNÄT JA MÄÄRÄYKSET.....	13
TEKNISEEN HUOLTOON JA ERITYISTOIMINTOJEN ALUEVARAUKSIIN LIITTYVÄT MERKINNÄT JA MÄÄRÄYKSET	18
LUONNONVAROJEN KÄYTTÖÖN LIITTYVÄT MERKINNÄT JA MÄÄRÄYKSET	21
MAASEUTUUN LIITTYVÄT MERKINNÄT JA MÄÄRÄYKSET	22
KULTTUURYMPÄRISTÖÖN TAI MAISEMAAN LIITTYVÄT MERKINNÄT JA MÄÄRÄYKSET	25
VIRKISTYS- JA SUOJELUALUEISIIN LIITTYVÄT MERKINNÄT JA MÄÄRÄYKSET	26

JOHDANTO

Maakuntakaavassa alueiden käyttötarkoitus ilmaistaan ensisijaisesti kaavamerkinnoilla. Ympäristöministeriön 31.3.2000 antamassa kaavamerkintöjä koskevassa asetuksessa merkinnät on ryhmitelty merkintätyypeiksi: alueiden käytön kehittämisperiaatteet, osa-alueiden erityisominaisuudet, aluevaraukset sekä viiva- ja kohdemerkinnät. Päijät-Hämeen maakuntakaavassa käytetyt merkinnät ja määräykset on kuvattu seuraavien sivujen taulukossa.

Maakuntakaavassa annetaan maankäyttö- ja rakennuslain mukaisia määräyksiä (MRL 30 §). Suunnittelumääräyksillä ohjataan ensisijaisesti kuntien kaavoitusta ja muuta eri viranomaisten alueiden käyttöä koskevaa suunnittelua. Suunnittelumääräykset voivat koskea myös haitallisten ympäristövaikutusten estämistä tai rajoittamista. Suojelumääräyksiä on esitetty, jos jotakin aluetta on maiseman, luonnonarvojen, rakennetun ympäristön, kulttuurihistoriallisten arvojen tai muiden erityisten ympäristöarvojen vuoksi suojeltava. Virkistys- tai suojelualueilla, liikenteen ja teknisen huollon verkostoilla ja alueilla on voimassa ehdollinen rakentamisrajoitus (MRL 33 §). Rakentamismääräyksillä voidaan tarkentaa rakentamisen perusteita, sallivuutta ja reunaehtoja.

Kaavamerkinnojen kuvauksen yhteydessä esitetty viittaus maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:ään tarkoittaa, että ko. merkintään liittyy ehdollinen rakentamisrajoitus. Alueella, jolla rakentamisrajoitus on voimassa, ei lupaa rakennuksen rakentamiseen saa myöntää siten, että vaikeutetaan maakuntakaavan toteutumista. Lupa on kuitenkin myönnettävä, jos maakuntakaavasta johtuvasta luvan epäämisestä aiheutuisi hakijalle huomattavaa haittaa eikä kunta tai muu kyseessä oleva julkisyhteisö lunasta aluetta tai suorita haitasta kohtuullista korvausta.

Päijät-Hämeen maakuntakaavamääräykset liittyvät yleismääräyksinä koko maankäyttöluokkaan. Lisäksi annetaan aluevarauskohtaisia määräyksiä liittyen kehittämisen kohdealueisiin, eräisiin keskustatoimintojen alueisiin ja kohteisiin, vähittäiskaupan suuryksikköjen alueisiin ja kohteisiin sekä vähittäiskaupan kehittämisen kohdealueisiin.

Maakuntakaavaa, yleiskaavoja, asemakaavoja ja muuta maankäytön suunnittelua eivät ohjaa pelkästään maakuntakaavan määräykset, vaan useista eri laeista tulee myös velvoitteita maankäytön suunnittelulle. Maakuntakaavamerkinnoilla ja -määräyksillä ei voida kumota lainsäädännön asettamia velvoitteita. Maankäyttöä ja kaikkea kaavoittamista koskevia velvoitteita on esimerkiksi luonnonsuojelulaissa, metsälaissa, ympäristönsuojelulaissa, vesilaissa, maa-aineslaissa, rakennussuojelulaissa ja muinaismuistolaissa.

Maankäyttö- ja rakennuslaki velvoittaa myös ottamaan huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet. Tavoitteista osa kohdentuu maakuntakaavaan ja osa koskee myös muuta maankäytön suunnittelua, siis tavoitteiden toteuttamista on silloin edistettävä kaikilla kaavatasoilla. Tällainen velvoite on esimerkiksi se, että alueiden käytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuri- ja luonnonperinnön arvot säilyvät.

TAAJAMIIN LIITTYVÄT MERKINNÄT JA MÄÄRÄYKSET

MAAKUNTAKAAVAMERKINTÄ Merkinnän kuvaus	MAAKUNTAKAAVAMÄÄRÄYS MRL 30 §
A Taajamatoimintojen alue Merkinnällä osoitetaan asumiseen ja muille taajamatoiminnoille, kuten keskustatoiminnoille, palveluille ja teollisuudelle rakentamisalueita, pääväyliä pienempiä liikennealueita, virkistys- ja puistoalueita sekä yhdyskuntateknisen huollon alueita sekä näiden tarvitsemia laajentumisalueita.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Alueiden yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa tulee ottaa lähtökohdaksi taajaman rakenteellinen eheyttäminen ja elinympäristön laadun parantaminen niin, että palvelut ja työpaikat ovat mahdollisimman hyvin saavutettavissa kävelen, pyöräillen tai joukkoliikenteellä. Liikennejärjestelyillä tulee erityisesti turvata kävelyn, pyöräilyn, huolto- ja joukkoliikenteen toimivuus ja turvallisuus. Alueiden käyttöönotossa ja mitoituksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota tarkoituksenmukaiseen toteuttamisjärjestykseen, toiminnalliseen joustavuuteen, ympäristön laatuun ja varautumiseen myrskyjen, rankkasateiden ja tulvien aiheuttamien haittojen vähentämiseksi. Alueiden suunnittelussa on osoitettava riittävästi sijoittumismahdollisuuksia ympäristöhäiriöitä tuottamattomalle elinkeinotoiminnalle. Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava päivittäisten palveluiden saatavuus, riittävät kanssakäymis-, ulkoilu- ja virkistysmahdollisuudet sekä ulkoilureittien jatkuvuus taajamien sisällä, asuinympäristön selkeys ja esteettömyys. Alueen suunnittelussa on otettava huomioon laajojen yhtenäisten peltoalueiden säilyminen.
Merkitykseltään seudullisen vähittäiskaupan suuryksikön koon alaraja	Merkitykseltään seudullisen vähittäiskaupan suuryksikön koon alaraja keskustatoimintojen alueiden ulkopuolella on koko maakunnassa 3000 kerrosneliömetriä. Poikkeukset alarajaan esitetään kaupunkialueen merkinnän yhteydessä.
ka Kaupunkialue Merkinnällä osoitetaan kaupunki- ja taajama-alueet, joita eheytetään. Merkintä rajaa ne alueet, joille on lisäksi osoitettu yleismääräyksestä poikkeava merkitykseltään seudullisen vähittäiskaupan suuryksikön koon alaraja.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Kaupunki- ja taajama-alueiden tarkemmassa suunnittelussa edistetään olemassa olevien yhdyskuntateknisten rakenteiden, olevan rakennuskannan, joukkoliikenteen ja palvelujen käyttöä taajamakuva kunnioittaen ja riittävät viheralueet turvaten. Keskustatoimintojen alueiden ulkopuolelle sijoittuvien vähittäiskaupan suuryksiköiden tai myymäläkeskittymien toteuttamisen ajoittamisessa on otettava huomioon kaupunkiseudun palvelurakenteen tasapainoinen kehittäminen siten, ettei palvelutarjonnas- sa aiheudu alueellisia tai väestöryhmittäisiä palvelujen saavutettavuuteen haitallisesti vaikuttavia muutoksia. Tarkemmalla suunnittelulla tulee huolehtia, että yksittäisen vähittäiskaupan suuryksikön tai myymäläkeskittymän kerrosalamäärä, rakennustapa ja mittasuhteet voidaan sopeuttaa ympäristöönsä. Vähittäiskaupan suuryksiköiden tarkempaa sijaintia suunniteltaessa tulee minimoida liikenteen aiheuttamat haittavaikutukset.
	Merkitykseltään seudullisen erikoiskaupan alarajat: erikoistavarakauppa, joka voi perustellusta syystä sijoittua myös keskusta-alueen ulkopuolelle kuten auto-, rauta-, huonekalu-, puutarha- ja maatalouskauppa / muu erikoistavarakauppa (k-m²)

ka1 Asikkalan taajama-alue	5 000 / 3 000
ka2 Heinolan kaupunkialue	7 000 / 4 000
ka3 Lahden ja Hollolan kaupunkialue	12 000 / 5 000
ka5 Orimattilan kaupunkialue	7 000 / 4 000
 Keskustatoimintojen alue Merkinnällä osoitetaan kaupunkitasoisten palvelu-, hallinto- ja muiden toimintojen sekä asumisen alueita niihin liittyvine liikennealueineen ja puistoi-neen. Merkinnän osoittamalle alueelle voidaan sijoittaa vähittäiskaupan suuryksiköitä ja myymäläkeskitty-miä.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja kehittämisessä tulee alu-eelle sijoittaa toimintoja niin, että keskustat säilyvät elinvoimaisi-na, toimivina, esteettöminä ja turvallisina. Liikennejärjestelyillä tule erityisesti turvata kävelyn, pyöräilyn, huohto- ja joukkoliikenteen toimivuus ja turvallisuus. Tarkemmalla suunnittelulla tulee huolehtia, että yksittäisen vähit-täiskaupan suuryksikön tai myymäläkeskittymän kerrosalamäärä, rakennustapa ja mittasuhteet voidaan sopeuttaa ympäristöönsä. Vähittäiskaupan suuryksiköiden toteuttamisen ajoittamisessa on otettava huomioon kaupunkiseudun palvelurakenteen tasapainoi-nen kehittäminen siten, ettei palvelutarjonnassa aiheudu alueelli-sia tai väestöryhmittäisiä palvelujen saavutettavuuteen haitallisesti vaikuttavia muutoksia.
	Vähittäiskaupan 2000 k-m² ja sen ylittävien suuryksiköiden yh-teenlaskettu enimmäiskerrosala (k-m²)
C1 Asikkala, kuntakeskus	22 000
C2 Heinola, seutukeskus	Ei yhteenlaskettua enimmäiskerrosalaa
C3 Hollola, seutukeskus	50 000
C4 Lahti, maakuntakeskus	Ei yhteenlaskettua enimmäiskerrosalaa
C5 Lahden Nastola, kuntakeskus	30 000
C6 Orimattila, seutukeskus	50 000
 Keskustatoimintojen alue (kohdemerkintä) Merkinnällä osoitetaan palveluiltaan kuntatasois-ten palvelu-, hallinto- ja muiden toimintojen sekä asumisen alueita niihin liittyvine liikennealueineen ja puistoi-neen. Merkinnän osoittamalle alueelle voidaan sijoittaa vähittäiskaupan suuryksiköitä ja myymäläkeskitty-miä.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja kehittämisessä tulee alu-eelle sijoittaa toimintoja niin, että keskustat säilyvät elinvoimaisi-na, toimivina, esteettöminä ja turvallisina. Liikennejärjestelyillä tule erityisesti turvata kävelyn, pyöräilyn, huohto- ja joukkoliikenteen toimivuus ja turvallisuus. Tarkemmalla suunnittelulla tulee huolehtia, että yksittäisen vähit-täiskaupan suuryksikön tai myymäläkeskittymän kerrosalamäärä, rakennustapa ja mittasuhteet voidaan sopeuttaa ympäristöönsä. Vähittäiskaupan suuryksiköiden toteuttamisen ajoittamisessa on otettava huomioon kaupunkiseudun palvelurakenteen tasapainoi-nen kehittäminen siten, ettei palvelutarjonnassa aiheudu alueelli-sia tai väestöryhmittäisiä palvelujen saavutettavuuteen haitallisesti vaikuttavia muutoksia.
	Vähittäiskaupan 2000 kerrosneliömetrin ja sen ylittävien suuryk-siköiden yhteenlaskettu enimmäiskerrosala (k-m²)
c1 Hartola	10 000
c2 Hollolan Hämeenkoski	15 000
c3 Kärkölä	15 000
c4 Padasjoki	10 000
c5 Sysmä	15 000

ca Keskustatoimintojen alakeskus (kohdemarkintä) Merkintää käytetään osoittamaan seudullisesti merkittäviä keskustatoimintojen alakeskuksia. Merkinnän osoittamalle alueelle voidaan sijoittaa sellaisia vähittäiskaupan suuryksiköitä ja myymäläkeskittymiä, jotka palvelevat alakeskuksen vaikutusalueen asukkaita.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Alakeskusten suunnittelussa, yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa ja kehittämisessä tulee asukkaille varata esteettömästi ja turvallisesti saavutettavissa olevat kaupallisten ja julkisten palveluiden alueet. Alakeskuksen vaikutusalueen asukkaita palvelevien vähittäiskaupan suuryksiköiden toteuttamisen ajoittamisessa on otettava huomioon kaupunkiseudun palvelurakenteen tasapainoinen kehittäminen siten, ettei palvelutarjonnassa aiheudu alueellisia tai väestöryhmittäisiä palvelujen saavutettavuuteen haitallisesti vaikuttavia muutoksia. Alueelle ei saa sijoittaa vähittäiskaupan suuryksiköitä tai myymäläkeskittymiä, jotka edellyttävät merkittävää poikkeamista ympäristön mittakaavasta.
	Vähittäiskaupan 2000 kerrosneliömetrin ja sen ylittävien suuryksiköiden yhteenlaskettu enimmäiskerrosala (k-m²) saa olla enintään:
ca2 Heinolan kirkonkylä, ca7 Renkomäki, ca8 Laune, ca9 Kärpänen, ca10 Jalkaranta, ca11 Kiveriö, ca12 Karisto, ca13 Ahtiala, ca14 Mukkula	10 000
ca1 Vesivehmaa, ca3 Vierumäki, ca4 Pyhäniemi – Kirkonseutu, ca5 Kalliola, ca6 Nostava – Herrala, ca15 Villähde, ca16 Uusikylä, ca18 Artjärvi, ca19 Pennala - Virenoja	8 000
ca17 Henna	8 000 Aluekohtainen suunnittelumääräys: Merkitykseltään seudullista vähittäiskauppaa ei saa toteuttaa ennen ympäröivien taajamatoimintojen tai työpaikka-alueiden toteuttamista.
KM Vähittäiskaupan suuryksiköiden alue Merkintää käytetään osoittamaan alueita, joille yhdyskuntarakenteellisen sijaintinsa puolesta voidaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa sijoittaa merkitykseltään seudullisia vähittäiskaupan suuryksiköitä tai myymäläkeskittymiä.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Vähittäiskaupan suuryksiköiden toteuttamisen ajoittamisessa on otettava huomioon kaupunkiseudun palvelurakenteen tasapainoinen kehittäminen siten, ettei heikennetä keskusta-alueiden palveluita eikä palvelutarjonnassa aiheudu alueellisia tai väestöryhmittäisiä palvelujen saavutettavuuteen haitallisesti vaikuttavia muutoksia. Tarkemmalla suunnittelulla tulee huolehtia, että yksittäisen vähittäiskaupan suuryksikön tai myymäläkeskittymän kerrosalamäärä, rakennustapa ja mittasuhteet voidaan sopeuttaa ympäristöönsä. Vähittäiskaupan suuryksiköiden tarkempaa sijaintia suunnitellessa tulee minimoida liikenteen aiheuttamat haittavaikutukset.
	Vähittäiskaupan enimmäismitoitus (k-m²): yhteensä / päivittäistavarakauppaa / erikoistavarakauppaa, joka voi perustellusta syystä sijoittua myös keskusta-alueen ulkopuolelle kuten auto-, rauta-, huonekalu-, puutarha ja maatalouskauppa / muuta erikoistavarakauppaa
KM1 Vuohkallio ja KM6 Vuohkallio, pohjoinen	81 000 / 5 000 / 60 000 / 14 000 Aluekohtainen suunnittelumääräys: Alueiden Vuohkallio KM1 ja Vuohkallio, pohjoinen KM6 tarkempi suunnittelu tulee tehdä samanaikaisesti ja alueille yhteensä esitetyn enimmäismitoituksen puitteissa.
KM2 Laune	150 000 / 18 000 / 83 000 / 44 000
KM3 Renkomäki	243 000 / 6 000 / 170 000 / 64 000
KM4 Holma	71 000 / 8 000 / 47 000 / 13 000
KM5 Uudenmaankadun varsi	118 000 / 0 / 102 000 / 14 000
KM7 Kauppakaari	29 000 / 6 000 / 10 000 / 7 000
KM8 Renkomäki, itäosa	50 000 / 0 / 45 000 / 5 000

 Vähittäiskaupan suuryksikkö (kohdemerkintä) Merkintää käytetään osoittamaan seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksiköitä tai myymäläkeskittymiä.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Vähittäiskaupan suuryksiköiden toteuttamisen ajoittamisessa on otettava huomioon kaupunkiseudun palvelurakenteen tasapainoinen kehittäminen siten, ettei heikennetä keskusta-alueiden palveluita eikä palvelutarjonnassa aiheudu alueellisia tai väestöryhmittäisiä palvelujen saavutettavuuteen haitallisesti vaikuttavia muutoksia. Vähittäiskaupan suuryksikön sijainti ja laajuus on määriteltävä yksityiskohtaisessa kaavoituksessa siten, että se muodostaa riittävän laajan toiminnallisen kokonaisuuden. Tarkemmalla suunnittelulla tulee huolehtia, että yksittäisen vähittäiskaupan suuryksikön tai myymäläkeskittymän kerrosalamäärä, rakennustapa ja mittasuhteet voidaan sopeuttaa ympäristöönsä. Vähittäiskaupan suuryksiköiden tarkempaa sijaintia suunnitellessa tulee minimoida liikenteen aiheuttamat haittavaikutukset.
	Vähittäiskaupan enimmäismitoitus (k-m²): yhteensä / päivittäistavarakauppaa / erikoistavarakauppaa, joka voi perustellusta syystä sijoittua myös keskusta-alueen ulkopuolelle kuten auto-, rauta-, huonekalu-, puutarha ja maatalouskauppa / muuta erikoistavarakauppaa
km1 Pasolanharju	14 000 / 1 000 / 12 000 / 1 000
km2 Kukonkoivu	12 000 / 0 / 12 000 / 0
km3 Vierumäki, Urheiluopiston alue	6 000 / 0 / 4 000 / 2000
km4 Tähtiniemen alue	22 000 / 6 000 / 10 000 / 5 000
km7 Järvelän risteysalue	12 000 / 1 000 / 9 000 / 2 000
km8 Kariston alue	49 000 / 6 000 / 0 / 38 000
km9 Hennala	22 000 / 4 000 / 13 000 / 5 000
km10 Tuuliharja	12 000 / 0 / 8 000 / 4000 Aluekohtainen suunnittelumääräys: Merkitykseltään seudullista vähittäiskauppaa ei saa toteuttaa ennen kuin maakuntakaavassa osoitettu tieliikenteen yhteystarve mt 140:lle on toteutunut ja Hennan teollisuus- ja varastoalueen toteutuminen on käynnistynyt.
km11 Kankaanmäki	45 000 / 2 000 / 25 000 / 18 000
km12 Taulun risteysalue	10 000 / 1 000 / 8 000 / 1 000
km13 Otamo	12 000 / 1 000 / 9 000 / 2 000
 Vähittäiskaupan kehittämisen kohdealue Merkintää käytetään osoittamaan alueita, joille yhdyskuntarakenteellisen sijaintinsa puolesta voidaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa sijoittaa seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksiköitä tai myymäläkeskittymiä.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Vähittäiskaupan suuryksiköiden toteuttamisen ajoittamisessa on otettava huomioon kaupunkiseudun palvelurakenteen tasapainoinen kehittäminen siten, ettei heikennetä keskusta-alueiden palveluita, eikä palvelutarjonnassa aiheudu alueellisia tai väestöryhmittäisiä palvelujen saavutettavuuteen haitallisesti vaikuttavia muutoksia. Tarkemmalla suunnittelulla tulee huolehtia, että yksittäisen vähittäiskaupan suuryksikön tai myymäläkeskittymän kerrosalamäärä, rakennustapa ja mittasuhteet voidaan sopeuttaa ympäristöönsä. Vähittäiskaupan suuryksiköiden tarkempaa sijaintia suunnitellessa tulee minimoida liikenteen aiheuttamat haittavaikutukset.
	Vähittäiskaupan enimmäismitoitus (k-m²): yhteensä / päivittäistavarakauppaa / erikoistavarakauppa, joka voi perustellusta syystä sijoittua myös keskusta-alueen ulkopuolelle kuten auto-, rauta-, huonekalu-, puutarha ja maatalouskauppa / muuta erikoistavarakauppaa
kma1 Kustaantien risteysalue	10 000 / 0 / 8 000 / 2 000

kma3 Riihimäentien risteysalue	27 000 / 0 / 25 000 / 2 000 Aluekohtainen suunnittelumääräys: Alueen toteuttamisen ajoittaminen on suunniteltava siten, ettei vähittäiskaupan suuryksikköä tai myymäläkeskittymää toteuteta ennen kuin viereiselle moottoriväylälle suunniteltu eritasoliittymä on rakennettu.
kma4 Salpakankaan alue	30 000 / 0 / 10 000 / 20 000
kma5 Nostavan risteysalue	40 000 / 0 / 30 000 / 10 000 Aluekohtainen suunnittelumääräys: Alueen toteuttamisen ajoittaminen on suunniteltava siten, ettei vähittäiskaupan suuryksikköä tai myymäläkeskittymää toteuteta ennen kuin viereiselle moottoriväylälle suunniteltu eritasoliittymä on rakennettu.
kma6 Pippo - Kujala	70 000 / 0 / 70 000 / 0 Aluekohtainen suunnittelumääräys: Alueen toteuttamisen ajoittaminen on suunniteltava siten, ettei vähittäiskaupan suuryksikköä tai myymäläkeskittymää toteuteta ennen kuin viereiselle moottoriväylälle suunniteltu eritasoliittymä on rakennettu.
kma7 Pekanmäki	28 000 / 0 / 28 000 / 0
kma10 Uusikylä	15 000 / 0 / 15 000 / 0
kma11 Mäntylä	15 000 / 0 / 15 000 / 0
P Palvelujen alue Merkinnällä osoitetaan seudullisesti merkittävien julkisten tai yksityisten palvelujen ja hallinnon alueita sosiaali- ja terveydenhuollon, opetuksen sekä urheilun ja liikunnan palveluita varten.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Alueen käyttöä suunniteltaessa tulee varmistaa riittävä väljyys ja joustavuus tulevan kehityksen tarpeita varten. Erityistä huomiota tulee kiinnittää liikenteen toimivuuteen ja turvallisuuteen, joukkoliikenteen käytön mahdollisuuksiin ja riittävään pysäköintiin.
TP Työpaikka-alue Merkinnällä osoitetaan monipuoliset työpaikka-alueet, joissa voi olla toimisto- ja palvelutyöpaikkoja, asumista sekä ympäristöhäiriöitä aiheuttamatonta teollisuutta ja varastointia.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Alueelle ei saa suunnitella sellaisia työpaikkatoimintoja, joiden haitalliset ympäristövaikutukset läheisille alueille voivat olla merkittäviä. Erityistä huomiota tulee kiinnittää alueen liikenteen toimivuuteen ja toteuttamisjärjestykseen.
T Teollisuus- ja varastoalue Merkintää käytetään osoittamaan seudullisesti merkittäviä teollisuus- tai varastotoimintojen alueita.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Erityistä huomiota tulee kiinnittää alueen liikenteen toimivuuteen ja toteuttamisjärjestykseen. Alueen suunnittelussa tulee kiinnittää huomiota tarkoituksenmukaiseen tiivyyteen ja joustavuuteen sekä yhtenäiseen rakennustapaan. Teollisuuskortteleilla tulee ottaa huomioon riittävät suojavyöhykkeet häiriölle alttiiden toimintojen rajoille sekä maisemallisesti merkittävälle alueille ja pääteiden varsille.
 Suuronnettomuusvaarallinen laitos Teollisuus- ja varastoalue, jolla on merkittävä, vaarallisia kemikaaleja valmistava tai varastoiva laitos (Seveso direktiivi III).	
 Suuronnettomuusvaaran aiheuttavan kohteen konsultointivyöhyke (Seveso direktiivi III)	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Suunnittelussa on otettava huomioon alueella sijaitsevista laitoksista tai vaarallisten kemikaalien valmistuksesta, varastoinnista tai kuljetuksesta ympäristölle ja alueelle sijoitettaville toiminnoille mahdollisesti aiheutuvat riskit. Suunniteltaessa riskille alttiiden toimintojen sijoittamista konsultointivyöhykkeelle tulee palo- ja pelastusviranomaiselle sekä tarvittaessa Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle (TUKES) varata mahdollisuus lausunnon antamiseen.

 Kehittämisen kohdealue Merkinnällä osoitetaan kaupunki- ja kuntavyöhykeitä, joihin kohdistuu maakunnallisesti tai seudullisesti tärkeitä alueidenkäyttöllisiä kehittämistarpeita.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS koskee kaikkia alla yksilöityjä kehittämisen kohdealueita: Tarkemmassa suunnittelussa ja kehittämisessä tulee asumisen ja työpaikkatoimintojen liikennejärjestelyjen ajoitus ja toiminnalliset muutostarpeet sovittaa niin, että liikenteen haitat ovat mahdollisimman vähäiset. Alueiden toteuttamisjärjestyksessä tulee turvata kaikkien väestöryhmien palveluiden saatavuus.
kk1 Hevossaari – Tähtiniemi Kehittämisen kohdealue on vajaasti toteutunut keskustan läheisyydessä ja siihen joukkoliikennehyteyksiin kytkeytyvä alue.	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Alueen tarkemmassa suunnittelussa selvitetään asumisen, työpaikka-alueiden, matkailun ja virkistykseen määrälliset ja laadulliset kysymykset ja suhteet siten, että alue muodostaa osana yhdyskuntarakennetta tarkoituksenmukaisen ja eheän, alueen ominaispiirteitä hyödyntävän kokonaisuuden.
kk2 Hälvälä Kehittämisen kohdealue on puolustusvoimien käytöstä asteittain poistuva alue, jossa mahdollistetaan ampumaratojen kehittäminen.	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Alueen raivaus ja puhdistustarpeet selvitetään sekä laaditaan niiden toteuttamiseksi suunnitelma. Ampumaratatoimintoja kehitetään niin, että alueella voi toimia ampumaurheilukeskus.
kk3 Nostava - Vt12 eteläpuoli Kehittämisen kohdealue on ylimaakunnallisten kehittämisvyöhykkeiden risteysaluetta.	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Alueen tarkemmassa suunnittelussa otetaan huomioon Nostavan maaliikennealueen liikennejärjestelyt ja logistiikkatoimintojen edellyttämät raideliikenteen lisätarpeet, rinnakkaisväylän toteuttaminen valtatielle 12 sekä asumisen, työpaikkojen ja palveluiden sijoittaminen. Alueen toteuttamisen edellytys on valtatie 12 eteläisen kehätien ja Nostavan liittymän toteuttaminen. Raideliikenteen uuteen liikennepaikkaa tukeutuvalle alueelle ei tule suunnitella sellaista alueiden käyttöä, joka estää tai merkittävästi haittaa myöhemmin tulevaisuudessa toteutettavan liikennepaikan ympäristön kehittämistä. Liikennepaikkaan tukeutuvan maankäyttö tulee ajoittaa niin, että liikennepaikan toteuttaminen on varmistettu.”
kk4 Hämeenkosken vt12 varsi Kehittämisen kohdealue on osa ylimaakunnallista kehittämisvyöhykettä.	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Alueen tarkemmalla suunnittelulla kehitetään valtatie liikennejärjestelyjä sekä työpaikkatoimintoja, palveluja ja asumista niin, että taataan turvallisuus ja yhdyskuntarakenteen eheys.
kk5 Hennala – Sopenkorpi Kehittämisen kohdealue on osa ylimaakunnallista kehittämisvyöhykettä.	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Puolustusvoimien käytöstä vapautuneen Hennalan varuskunta-alueen tarkemmalla suunnittelulla sovitetaan yhteen asuminen, työpaikat ja palvelut alueen kulttuuriarvot säilyttäen ja luodaan edellytyksiä raideliikenteelle ja aseman toteutumiselle. Sopenkorven alueen suunnittelulla uudistetaan aluetta asumista ja työpaikkoja mahdollistavaksi. Raideliikenteen uuteen liikennepaikkaa tukeutuvalle alueelle ei tule suunnitella sellaista alueiden käyttöä, joka estää tai merkittävästi haittaa myöhemmin tulevaisuudessa toteutettavan liikennepaikan ympäristön kehittämistä. Liikennepaikkaan tukeutuvan maankäyttö tulee ajoittaa niin, että liikennepaikan toteuttaminen on varmistettu.”
kk6 Lahden radanvarsi Kehittämisen kohdealue on osa ylimaakunnallista kehittämisvyöhykettä.	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Alue suunnitellaan korkeatasoiseen ja tehokkaaseen asuin- ja työpaikkakäyttöön sekä julkisille ja yksityisille palveluille matkakäyttöön tukeutuen. Alueen toteuttaminen edellyttää, että ratapiha-alueen vapautuu raideliikenteeltä muuhun käyttöön. Raideliikenteen uuteen liikennepaikkaa tukeutuvalle alueelle ei tule suunnitella sellaista alueiden käyttöä, joka estää tai merkittävästi haittaa myöhemmin tulevaisuudessa toteutettavan liikennepaikan ympäristön kehittämistä. Liikennepaikkaan tukeutuvan maankäyttö tulee ajoittaa niin, että liikennepaikan toteuttaminen on varmistettu.”

kk7 Niemi – Mukkula Kehittämisen kohdealue on asteittain muuttuva maakuntakeskuksen merkittävä osaamiskeskittymä.	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Tarkemmalla suunnittelulla uudistetaan aluetta ja kehitetään kampusalue osaamisen keskittymäksi sekä asuin- ja työpaikkatoiminoille.
kk8 Radan ja vt 12 varsi Nastolassa Kehittämisen kohdealue on osa ylimaakunnallista kehittämisvyöhykettä.	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Alueen tarkemmalla suunnittelulla lisätään asumista henkilöliikenteen asemien läheisyyteen, parannetaan kulkuyhteyksien sujuvuutta ja turvallisuutta, kehitetään raideliikenteen tavarakuljetuksia sekä parannetaan elinkeinoelämän sijoittumismahdollisuuksia ja palvelujen sijoittumista lähelle asumista.
kk9 Henna Kehittämisen kohdealue on osa ylimaakunnallista kehittämisvyöhykettä.	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Kerava – Lahti oikoradan uuden taajaman tarkemmalla suunnittelulla huolehditaan raide- ja maantieliikenteen liikennejärjestelyistä sekä logistisen aseman hyödyntämisestä, kehitetään raideliikenteeseen tukeutuvaa elinkeinoelämää sekä asumista ja palveluita henkilöliikenteen asemaan tukeutuen. Tuuliharjan liittymän ympäristön suunnittelussa tulee varmistaa Tuuliharjan raskaan liikenteen levähdyspaikan / palvelualueen kehittämismahdollisuudet.
kk10 Orimattilan keskusta Kehittämisen kohdealue on maakunnan eteläosaa palveleva keskus.	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Seutukeskukseen liikenneyhteyksiä ja niiden turvallisuutta kehitetään. Tarkemmalla suunnittelulla eheytetään asumisen, palveluiden ja elinkeinoelämän rakennetta.
kk11 Tarus Kehittämisen kohdealue on puolustusvoimien Padasjoen Tarusjärven harjoitusalue ympäristöineen. Alueen kehittämistarve ja mahdollinen laajentamistarve liittyvät puolustusvoimauudistukseen ja erityisesti Hälvälän toimintojen lakkautukseen.	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Alueen käyttö suunnitellaan puolustusvoimien pitkän aikavälin tarpeita varten. Tarkemmassa suunnittelussa puolustusvoimien tarpeet sovitetaan yhteen alueen virkistyskäyttötarpeiden kanssa.
kk12 Koskensaari Kehittämisen kohdealue on Vierumäen ja Heinolan välisen ulkoilumaaston, keskusten sekä vesiliikenteen välinen solmupiste.	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Alueen tarkemmalla suunnittelulla kehitetään alueen kytkeytymistä keskusta-alueelle. Selvitetään alueen käyttöä asumisen, virkistuksen ja palvelujen tarpeisiin.

LIIKENTEeseen LIITTYVÄT MERKINNÄT JA MÄÄRÄYKSET

MAAKUNTAKAAVAMERKINTÄ Merkinnän kuvaus	MAAKUNTAKAAVAMÄÄRÄYS MRL 30 §
 Matkakeskus Merkinnällä osoitetaan matkakeskuksen alue. Alueella on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Eri liikennemuotojen kohtaamiselle on suunnittelussa varattava pysäköinti- ja laituritilaa siten, että eri kulkumuodosta toiseen siirtyminen on joustavaa.
 Maaliikenteen alue Merkinnällä osoitetaan merkittävät tavaraliikenteen alueet. Alueella on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Alueen suunnittelussa tulee varautua riittäviin oheisalueisiin erilaisille kuljetukseen ja jatkojalostukseen liittyville toimintoille.
 Lentoliikenteen alue Merkinnällä osoitetaan Lahti – Vesivehmaan lentokenttä. Alueella on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Alueen suunnittelussa on otettava huomioon lentoliikenteen edellyttämä estevapaa vyöhyke. Alueen käyttöä suunniteltaessa on kiinnitettävä huomiota ympäristölle aiheutuvien haittatekijöiden vähentämiseen.
 Lentoliikenteen varalaskupaikka	
 Lentotoiminnan kannalta tärkeä vyöhyke	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Alueen suunnittelussa tulee ottaa huomioon lentoliikenteen varalaskupaikasta johtuvat maankäytön rajoitukset. Alueelle rakentamista suunniteltaessa mahdolliset rakentamisrajoitukset tulee selvittää.
 Satama-alue Merkinnällä osoitetaan matkustajasatamat ja suuret veneilysatamat. Satama-alue Merkinnöillä osoitetaan satama- ja laiturialueet sekä satamatoimintaan välittömästi liittyvien varastojen ja terminaalien alueet. Venesatama Seudullisen veneilyverkon kehittäminen kannalta merkittävä venesatama. Alueilla on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	
 Satama-alue raskaalle liikenteelle Merkinnällä osoitetaan puutavaran ja massatavaran laivauspaikat sekä tavarasatamat. Alueella on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	

 Moottoritie Moottoritiemerkillillä on osoitettu kaksiajorataiset valtatiet, joilla on erilliset keskikaistan tai kaiteen erottamat ajoradat ja joilla risteävän tien liikenne kulkee eri tasossa. Tiealueilla on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	SUUNNITTELMÄÄRÄYS: Maankäytön suunnittelussa tulee varautua siihen, että väylälle pääsy tapahtuu eritasoliittymien kautta ja paikalliselle sekä kevyelle liikenteelle on osoitettu erillinen väylä. Viherväylät ja ulkoilureitit tulee suunnitella eri tasossa väylän poikki.
 Kaksiajoratainen päätie tai -katu Merkintää käytetään osoittamaan kaksiajorataisia teitä tai katuja. Tiealueilla on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	
 Uusi kaksiajoratainen päätie tai -katu Merkintää käytetään osoittamaan uusia kaksiajorataisia teitä tai katuja. Tiealueilla on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	
 Merkittävästi parannettava kaksiajoratainen päätie tai -katu Merkintää käytetään osoittamaan tie tai katuosuuksia, joista on tarkoitus parantaa kaksiajorataisia teitä tai katuja. Tiealueilla on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	
 Valtatie/kantatie Kauko- ja seudulliselle moottoriajoneuvoliikenteelle osoitettu korkealuokkainen väylä. Tiealueilla on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	
 Uusi valtatie/kantatie Tie voidaan toteuttaa myös kaksiajorataisena. Tiealueilla on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	
 Merkittävästi parannettava valtatie/kantatie Tie voidaan parantaa myös kaksiajorataiseksi. Tiealueilla on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	
 Vaihtoehtoinen tai ohjeellinen valtatie/kantatie Merkinnällä osoitetaan tieyhteydet, jotka perustuvat todettuun tieliikenteen yhteystarpeeseen ja joiden yleispiirteinen sijainti ja suhde ympäristöön on selvitetty.	SUUNNITTELMÄÄRÄYS: Maankäytöllä ja rakentamisella ei saa estää varauksen myöhempää suunnittelua ja toteuttamista.

 Seututie tai pääkatu Seututiemerkinillä esitetään kuntakeskuksia, merkittäviä liikennettä synnyttäviä kohteita ja kaupunkikeskuksia yhdistävät väylät sekä niitä merkitykseltään vastaavat kadut. Tiealueilla on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	
 Uusi seututie tai pääkatu Seututiemerkinillä esitetään kuntakeskuksia, merkittäviä liikennettä synnyttäviä kohteita ja kaupunkikeskuksia yhdistävät väylät sekä niitä merkitykseltään vastaavat kadut. Tiealueilla on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	
 Merkittävä yhdystie tai kokoojakatu Merkittävän yhdystien merkinnällä osoitetaan maakuntakaavan kyläverkoston tai ylikunnallisten yhteyksien kannalta tärkeitä teitä ja katuja. Tiealueilla on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	
 Vaihtoehtoinen tai ohjeellinen yhdystie tai kokoojakatu	
 Tieliikenteen yhteystarve Merkinnällä osoitetaan tie- tai katu yhteydet, joiden tarve on voitu todeta, mutta joiden sijaintiin tai toteuttamiseen liittyy huomattavaa epävarmuutta.	SUUNNITTELMÄÄRÄYS: Maankäytön suunnittelulla turvataan yhteyden myöhemmin tapahtuva suunnittelu ja toteuttaminen.
 Liikennetunneli Merkinnällä osoitetaan tieverkon osa, joka on tarkoitus toteuttaa tunneliratkaisuna tai tien kattavana kansiratkaisuna.	
 Liittymä Liittymä on mahdollista toteuttaa myös eritasoliittymänä. Liittymäalueella on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	
 Eritasoliittymä Merkinnällä esitetään nykyiset eritasoliittymät. Liittymäalueella on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	

 Uusi eritasoliittymä tai muu merkittävästi parannettava liittymä Kehitettävä eritasoliittymä tai muu merkittävästi parannettava liittymä on osoitettu punaisella ympyrällä. Liittymän toteutustapa ratkaistaan tarkemmassa suunnittelussa. Liittymäalueella on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Liittymän suunnittelussa tulee kiinnittää huomiota joukkoliikenteen toimivuuteen. Eritasoliittymien toteuttamisen ajoitus tulee varmistaa ja sopia valtion tieviranomaisen kanssa ennen kuin niiden toteutumiseen perustuvaa uutta maankäyttöä yleis- tai asemakaavoitetaan pääteiden varsille ja taakse.
u27 VT 4 Tuuliharjan liittymä VT 4 Tuuliharjan nykyinen palveluliittymä on tarkoitus avata seudulliselle liikenteelle	Aluekohtainen suunnittelumääräys Liittymää ei tule avata liikenteelle ennen kuin maakuntakaavassa osoitetut tieliikenteen yhteystarve mt 140:lle on toteutunut ja Henan teollisuus- ja varastoalueen toteuttaminen on käynnistynyt.
 Eritasoristeys ilman liittymää Liittymäalueella on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	
 Päärata ja liikennepaikka Merkinnällä osoitetaan tärkeimmät kansainvälisen liikenteen rataosat, valtakunnan osakeskuksia ja merkittävimpiä maakunta- ja kaupunkikeskuksia yhdistävät rataosat sekä merkittävimpiin satamiin johtavat radat. Raideliikenteen liikennepaikka -merkinnällä osoitetaan kaukojunien ja lähiliikenteen junien liikennepaikat. Rata-alueilla on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Radan varren maankäytön suunnittelussa on otettava huomioon radan estevaikutus. Ratoja risteävä tieliikenne ja ulkoilureitit tulee suunnitella eritasoratkaisuna.
 Uusi raideliikennepaikka	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Liikennepaikkojen toteuttamismahdollisuudet ja mahdollisten lisäraiteiden tarve on tutkittava tarkemmassa suunnittelussa liikenteellisin selvitysin.
 Yhdysrata/teollisuusrata Merkinnällä osoitetaan pääratoja ja merkittäviä liikennepaikkoja yhdistävät radat sekä merkittävät teollisuusradat. Rata-alueilla on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Ratoja risteävä tieliikenne ja ulkoilureitit tulee suunnitella ensisijaisesti eritasoratkaisuna.
 Merkittävästi parannettava rataosa Rata-alueilla on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Maankäytön suunnittelussa on otettava huomioon lisäraiteiden aluetarve. Rataa suunniteltaessa on otettava huomioon junaliikenteen melu- ja värinävaikutus.
 Ohjeellinen päärata	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Ratoja risteävä tieliikenne ja ulkoilureitit tulee suunnitella eritasoratkaisuna. Rataa suunniteltaessa on otettava huomioon junaliikenteen melu- ja värinävaikutus.

 Laivaväylä Merkinnällä osoitetaan tärkeimmät sisävesiväylät.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Vesiliikenteen syväys- ja alikulkukorkeusvaatimusten turvaamiseksi tulee niitä risteävien johtojen ja siltojen suunnittelussa ottaa huomioon liikenneviraston suositukset.
 Ohjeellinen uusi syväväylä Merkinnällä osoitetaan merialuskelpoiset laivaväylät.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Vesiliikenteen syväys- ja alikulkukorkeusvaatimusten turvaamiseksi tulee niitä risteävien johtojen ja siltojen suunnittelussa ottaa huomioon liikenneviraston suositukset.
 Veneväylä Maakuntakaavassa osoitettavia veneväyliä ovat ensisijaisesti veneilyn runkoväylät sekä muut alueellisesti merkittävät veneilyn pääväylät.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Vesiliikenteen syväys- ja alikulkukorkeusvaatimusten turvaamiseksi tulee niitä risteävien johtojen ja siltojen suunnittelussa ottaa huomioon liikenneviraston suositukset.
 Melontareitti Merkinnällä osoitetaan melontaan soveltuvia reittejä.	
 Luonnonvaralogistiikan kehittämisen kohdealue Merkinnällä osoitetaan alueet, joita voidaan kehittää luonnonvarojen, kuten energiapuun, maa-ainesten ja kierrätysmateriaalien, kuljetuksiin, lajitteluun, varastointiin, kierrätykseen ja jalostukseen liittyvää toimintaa varten. Merkintä on kehittämisperiaatemarkintä.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Alueen suunnittelussa erityistä huomiota tulee kiinnittää liikenteen toimivuuteen ja toteuttamisjärjestykseen. Luonnonvaralogistiikan alueiden suunnittelussa tulee ottaa huomioon vaikutukset asutukselle ja muille häiriöille alttiille toiminnoille.
IIK6 Viljaniemen liittymän luonnonvaralogistiikan kehittämisen kohdealue.	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Luonnonvaralogistiikkaan liittyvän terminaalien tai terminaalien tarkemmat sijoituspaikat määritellään yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Alueen suunnittelussa on huomioitava ulkoilun ohjaamistarve alueen länsi- ja eteläpuolella.

TEKNISEEN HUOLTOON JA ERITYISTOIMINTOJEN ALUEVARAUKSIIN LIITTYVÄT MERKINNÄT JA MÄÄRÄYKSET

MAAKUNTAKAAVAMERKINTÄ Merkinnän kuvaus	MAAKUNTAKAAVAMÄÄRÄYS MRL 30 §
 Pääkaasulinja Merkinnällä osoitetaan maakaasun runkojohdot ja päähaarajohdot. Alueilla on voimassa MRL 33§:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	
 Ohjeellinen pääkaasulinja Merkinnällä osoitetaan suunnitellut maakaasun päähaarajohdot.	
 Päävesihuoltolinja Merkinnällä osoitetaan suuret vedensiirtolinjat.	
 Ohjeellinen kehitettävä päävesihuoltolinja Merkinnällä osoitetaan uusia johtoja, joiden linjauksesta ja toteuttamisesta on olemassa vain yleispiirteisiä selvityksiä ja suunnitelmia.	SUUNNITTELMÄMÄÄRÄYS: Linjan tarkemmassa suunnittelussa tulee selvittää maaperän pilaantuneisuus. Päävesihuoltolinjat tulee johtaa vain puhtaiden tai puhdistettujen maiden läpi.
 Voimalinja Merkinnällä osoitetaan 110 kV:n ja sitä suuremmat johtolinjat. Alueella on voimassa MRL:n 33§:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	
 Uusi voimalinja Merkinnällä osoitetaan uudet 110 kV:n ja sitä suuremmat johtolinjat. Alueella on voimassa MRL:n 33§:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	
 Merkittävästi parannettava voimalinja Merkinnällä osoitetaan olemassa olevan johdon alueelle osoitettavaa varausta lisäjohtojen rakentamiselle. Alueella on voimassa MRL:n 33§:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	
 Voimalinjan yhteystarve Merkinnällä osoitetaan uusia voimajohtoja joiden tarve on voitu todeta, mutta joiden sijaintiin tai toteuttamiseen liittyy huomattavaa epävarmuutta.	SUUNNITTELMÄMÄÄRÄYS: Maankäytön suunnittelulla turvataan yhteyden myöhemmin tahtuva suunnittelu ja toteuttaminen. Hankkeen suunnittelussa on tutkittava voimalinjan sijainti ja vaikutukset sekä liittyminen ympäröivään maankäyttöön.

 Suojavyöhyke	
sv1 Puolustusvoimien Hartolan varastoalueiden suojavyöhyke, sisempi	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Alueella on ensisijaisesti sallittua maa- ja metsätalousrakentaminen ja puolustusvoimia palveleva rakentaminen. Alueelle ei tule sijoittaa koulua tai asutustaajamaa eikä sairaalaa, vanhainkotia, päiväkotia tai muuta vastaavaa laitosta. Merkintä ei estä olemassa olevan rakennuskannan peruskorjausta.
sv2 Puolustusvoimien Hartolan varastoalueiden suojavyöhyke, ulompi	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Alueella on ensisijaisesti sallittua maa- ja metsätalousrakentaminen ja puolustushallintoa palveleva rakentaminen. Alueelle ei tule sijoittaa sairaalaa, vanhainkotia, päiväkotia tai muuta vastaavaa laitosta.
sv3 Puolustusvoimien Orimattilan Uudenkylän varastoalueen suojavyöhyke	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Alueella on ensisijaisesti sallittua maa- ja metsätalousrakentaminen ja puolustusvoimia palveleva rakentaminen. Alueelle ei tule sijoittaa koulua tai asutustaajamaa eikä sairaalaa, vanhainkotia, päiväkotia tai muuta vastaavaa laitosta. Merkintä ei estä olemassa olevan rakennuskannan peruskorjausta. Alueelle ei tule turvallisuussyistä suunnitella maanrakentamista vaativia toimenpiteitä.
sv4 Seismologisen valvonta-aseman suojavyöhyke Vyöhykkeen keskellä sijaitsee kansainvälisen ydin-koekiellon valvontaan tarkoitettu seismologinen primääriasema.	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Alueelle ei tule suunnitella sellaisia rakennelmia, jotka aiheuttavat häiriöitä seismologisen aseman toiminnalle.
  Melualue Merkinällä osoitetaan alueet, joilla yleiset melutaso-ohjeavot voivat ylittyä. Melualueet kuvaavat maakuntakaavan mahdollis-taman tulevan toiminnan melualueita eivätkä nykyisen toiminnan melualueita.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Alueelle ei tule osoittaa uutta asutusta tai muuta melulle herkkää toimintaa.
  Moottoriurheilukeskus Merkinällä osoitetaan merkitykseltään seudullisiksi kehitettävät moottoriurheilukeskukset.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Moottoriurheilukeskusten suunnittelussa tulee pyrkiä lieventämään meluvaikutuksia ja haitallisia vaikutuksia maaperään.
  Ampumarata Merkinällä osoitetaan merkitykseltään seudullisiksi kehitettävät ampumarata-alueet, joille yleisön pääsy on kielletty tai rajoitettu.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Ampumaratojen suunnittelussa tulee pyrkiä lieventämään meluvai- kutuksia ja haitallisia vaikutuksia maaperään.

EP Puolustusvoimien alue Merkinnällä osoitetaan varuskunta- tai harjoitus-alueet, joilla liikkumista rajoitetaan.	SUUNNITTELMÄÄRÄYS: Alueen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota toiminnan haitallisten ympäristövaikutusten vähentämiseen ja ympäristön suojaamiseen.
EH Hautausmaa-alue	
EJ Jätteenkäsittelyalue Merkinnällä osoitetaan jätteiden vastaanottoon ja käsittelyyn varatut alueet, kuten kaatopaikat ja jätteiden esikäsittelylaitokset. Alueella on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	
EJm Käytöstä poistettu tai poistuva jätteenkäsittely-alue Alueella on voimassa MRL:n 33§:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	SUUNNITTELMÄÄRÄYS: Alueen suunnittelussa on otettava huomioon mahdolliset ympäristö- ja terveysriskit.
EN Energiahuollon alue Merkinnällä osoitetaan energiahuoltoa palvelevia laitoksia tai rakenteita, kuten voimaloita ja suurmuuntamoalueita varten varattuja alueita. Alueilla on voimassa MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	

LUONNONVAROJEN KÄYTTÖÖN LIITTYVÄT MERKINNÄT JA MÄÄRÄYKSET

MAAKUNTAKAAVAMERKINTÄ Merkinnän kuvaus	MAAKUNTAKAAVAMÄÄRÄYS MRL 30 §
 Tärkeä vedenhankintaan soveltuva pohjavesialue	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Alueella tulee kiinnittää erityistä huomiota pohjaveden suojeluun. Pohjavesille riskejä aiheuttavat uudet toiminnot on sijoitettava ensisijaisesti pohjavesialueiden ulkopuolelle. Jos toimintoja kuitenkin sijoitetaan pohjavesialueille, on ne suunniteltava siten, että ehkäistään pohjavesien pilaantuminen rakenteellisin suojaustoimenpitein.
 Tuulivoimatuotantoon soveltuva alue Merkinnällä osoitetaan potentiaaliset tuulivoima-alueet. Tuulivoima-alueet on esitetty varsinaisen maankäyttömerkinnän päälle osa-aluemerkinnällä.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Tuulivoimarakentamisen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varmistettava, ettei asutukselle aiheudu melusta tai välkkeestä johtuvaa kohtuutonta rasitusta tai terveyshaittaa. Alueiden suunnittelussa on otettava huomioon tuulivoimaloiden vaikutukset liikenteeseen, virkistykseen, maisemaan ja linnustoon. Haitallisia vaikutuksia on pyrittävä ehkäisemään. Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varmistettava valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen arvojen säilyminen ja otettava huomioon maakunnallisesti arvokkaan maiseman ja kulttuuriympäristön vaaliminen. Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa tai suunnittelussa tulee turvata puolustusvoimien tutkajärjestelmien ja radioyhteyksien toimintaedellytykset sekä ottaa erityisesti huomioon puolustusvoimien toiminnasta johtuvat rajoitteet.
 Merkitykseltään seudullisen tuulivoima-alueen koon alarajaa koskeva jakolinja Merkintä jakaa maakuntakaavakartan vyöhykkeen sisäpuolella olevaan kaupunkiseutuun ja ulkopuolella olevaan maaseutuun.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Merkitykseltään seudullisen tuulivoima-alueen koon alaraja vyöhykemerkinnän sisäpuolella on 6 tuulivoimalayksikköä. Merkitykseltään seudullisen tuulivoima-alueen koon alaraja vyöhykemerkinnän ulkopuolella on 10 tuulivoimalayksikköä. Merkitykseltään seudulliset tuulivoima-alueet ratkaistaan ensisijaisesti maakuntakaavassa.
 Maa-ainesten ottoalue Merkinnällä osoitetaan maa- ja kalliokiviainesten ottoon soveltuvat alueet.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Ainesten otto tulee suunnitella riittävän laajalla alueella yhtenäisen lopputuloksen aikaansaamiseksi. Ottamistoiminnan suunnittelussa on otettava huomioon asutukselle aiheutuvat melu- ja pölyhaitat. Haitallisia vaikutuksia on pyrittävä ehkäisemään. Ottamistoiminta tulee suunnitella siten, että alue soveltuu luontevasti ottamisen jälkeen maakuntakaavassa osoitettuun tarkoitukseen.
 Turpeenottoalue Merkinnällä osoitetaan poltto- ja kasvuturpeen tuotantoon soveltuvat alueet.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Tuotannon suunnittelussa on otettava huomioon asutukselle aiheutuvat melu- ja pölyhaitat sekä vaikutukset alapuolisille vesistöille. Haitallisia vaikutuksia on pyrittävä ehkäisemään.

MAASEUTUUN LIITTYVÄT MERKINNÄT JA MÄÄRÄYKSET

MAAKUNTAKAAVAMERKINTÄ Merkinnän kuvaus	MAAKUNTAKAAVAMÄÄRÄYS MRL 30 §
 Maaseutumainen alue	
 Lähikeskuskylä Kohdemarkinnällä osoitetaan tiiviimmän kyläasutuksen sijoittuminen likimääräisesti.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota kunnallistekniikan järjestämiseen, monipuolisen elinkeinorakenteen kehittämismahdollisuuksiin, palvelujen tukemiseen ja säilyttämiseen sekä rakentamisen sopeutumiseen olemassa olevaan kokonaisuuteen ja ympäristöön. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee huomioida kylissä ja kylien läheisyydessä vapaa-ajan asumisen kehittäminen ja mahdollisuudet lisätä vapaa-ajan asumisen ympärivuotisuutta tai muuttaa alueella sijaitsevaa loma-asutusta pysyvän asutuksen tarpeisiin kestävä kehitys, kuntatalous, kylien erityispiirteet ja tiivis kylä-alue huomioita ottaen.
 Maaseutukylä Merkinnällä osoitetaan haja-asutusta tiiviimmät kylät.	
 Haja-asutuskylä Merkinnällä osoitetaan haja-asutusluontoiset kylät, joilla on merkitystä kyläverkoston eheytyksen tai vapaa-ajan asumisen kannalta.	
Kylän nimi (esim. Kesiö) Merkinnällä osoitetaan haja-asutusluontoisia, erityispiirteisiä kylämaisia taloryppäitä, joilla on merkitystä kyläverkoston eheytyksen, vapaa-ajan asumisen tai identiteetin kannalta.	
 Loma- ja matkailualue Merkinnällä osoitetaan loma-asumiselle ja matkailua palveleville toiminnoille varatut seudullisesti tai maakunnallisesti merkittävät alueet.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Alueiden suunnittelussa ja kehittämisessä tulee ottaa huomioon toimintojen sopeutuminen ympäristöön, palvelujen saatavuus sekä huolehtia yhdyskuntateknisen huollon järjestämisestä. Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei toiminnasta aiheudu ympäristölle merkittävää haittaa.
 Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta Merkinnällä osoitetaan alueita, joiden pääkäyttömuoto on metsätalous ja joille suuntautuu tai on odotettavissa ulkoilupainetta.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Alueen käytön suunnittelussa on maa- ja metsätalouden säilyttämisen lisäksi kiinnitettävä huomiota ulkoilumahdollisuuksia parantavien ja ulkoilusta aiheutuvia haittoja vähentävien ulkoilupolkujen ja -reittien järjestelymahdollisuuksiin.
 Maaseudun kehittämisen kohdealue Merkinnällä osoitetaan alueita, joilla kehitetään maaseutumaisen asumisen tai alueelle luonteenomaisen erikoistuotannon toimintamahdollisuuksia ja erityispiirteitä.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Suunnittelussa on otettava huomioon ja yhteen sovitettava kulttuuri-, maisema- ja luontoarvot sekä olemassa oleva asutus ja elinkeinot. Kehitettävän alueen yhdyskuntatekniseen huoltoon ja järjestämiseen, sekä ympäristön laatuun ja viihtyisyyteen on kiinnitettävä erityistä huomiota.
mk1 Pohjolan, Kalhon ja Keihäsniemen kehittämisen kohdealue	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Aluetta kehitetään kylien, matkailun, loma-asumisen, elinkeinojen ja kulttuurihistorian yhteistoimintojen alueena.
mk2 Lusin kehittämisen kohdealue	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Aluetta kehitetään kylämaisenä hyvien liikenneyhteyksien ja elinkeinojen pohjalta.

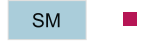
mk4 Mäkelä-Pyhäntaka kehittämisen kohdealue	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Pyhäntakan ja Mäkelän aluetta kehitetään kylämäisenä hyvien liikenneyhteyksien ja elinkeinojen pohjalta.
mk5 Maakesken kehittämisen kohdealue	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Maakesken aluetta kehitetään kylämäisenä maaseudun elinkeinon ja erityispiirteiden pohjalta.
mk6 Onkiniemen kehittämisen kohdealue	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Aluetta kehitetään Onkinimen kylän ja sen ympäristön maaseudun elinkeinon ja erityispiirteiden pohjalta.
 Matkailun ja virkistyskeittämisen kohdealue Merkinnällä osoitetaan alueita, joita kehitetään erityisesti matkailun, matkailuelinkeinon, golfin, vapaa-ajan asumisen ja sen eri muotojen muutosten, sekä ulkoilun, virkistyskäytön ja luontoympäristön keittävän hyödyntämisen alueina.	SUUNNITTELUÄÄRÄYS: Suunnittelussa on otettava huomioon ja sovitettava yhteen kulttuuri-, maisema- ja luontoarvot sekä olemassa oleva asutus ja elinkeinotoiminnan edistäminen. Kehitettävän alueen yhdyskuntatekniseen huoltoon ja järjestämiseen, sekä ympäristön laatuun ja viihtyisyyteen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Alueiden suunnittelussa on otettava huomioon alueiden erityisominaisuudet. Erityistä huomiota on kiinnitettävä suojeluohjelmien ja Natura 2000 verkoston alueisiin ettei niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alueet on valittu joko suojeluohjelmaan tai Natura 2000 – verkostoon, heikennetä merkittävästi.
mv1 Lehmonkärjen ja Pätiälänlahden kehittämisen kohdealue	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Aluetta kehitetään Lehmonkärjen ja Pätiälänlahden vapaa-ajan toimintojen, vapaa-ajan asumisen ja lomamatkailun pohjalta sekä virkistyskeittävän näkökulmasta käsin.
mv2 Rismalahden kehittämisen kohdealue	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Aluetta kehitetään matkailulliseen suuntaan
mv3 Saksalan kehittämisen kohdealue	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Saksalan seikkailukeskuksen kehittämisen kohdealue leiritoiminnan, vapaa-ajan vieton, seikkailutoiminnan sekä ulkoilun ja retkeilyn pohjalta
mv4 Paistjärven kehittämisen kohdealue	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Luonto- ja maisema-arvoiltaan herkän ja hiljaisen erämaa-alueen virkistyskeittävän, retkeilyn ja matkailun kehittämisen kohdealue, jossa erityispiirteinä on rantojen- ja harjujen suojeluohjelmat sekä Natura 2000 – verkoston alue.
mv5 Vierumäen ja Heinolan välinen ulkoilumaasto	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Vierumäen ulkoilumaastoa hyödyntävä alue, jonka lähtökohtina ovat kansainvälisesti vetovoimaisen matkailun ja ulkoilun virkistyskeskuksen keittämisen ja monipuoliset vapaa-ajanviettomahdollisuudet eri asumis- ja majoitusmuodoissa, golf –alueiden keittämisen sekä mahdollisuus luoda uusia yhteyksiä vesiteihin.
mv6 Löysinien keittämisen kohdealue	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Konniveden rannalla sijaitsevaa aluetta kehitetään vesimatkailun, vapaa-ajan vieton ja viheralueiden hyödyntämisen lähtökohdista ottaen huomioon Heinolan kansallinen kaupunkipuisto.
mv7 Artjärven alueen keittämisen kohdealue	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Artjärven järvalueen ympäristön aluetta kehitetään matkailun ja virkistyskeittävän, loma-asumisen, vapaa-ajan vieton, kulttuuriympäristö-, maisema- ja luontoarvojen pohjalta.
mv8 Kullasvuori-Mainiemi-Saksalan keittämisen kohdealue	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Aluetta kehitetään Kullasvuori-Mainiemi-Saksalan matkailun ja virkistyskeittävän sekä kylpylätoiminnan mahdollistamisen pohjalta.

mv9 Suopelto-Päijätsalo-Ilola kehittämisen kohde- alue	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Päijätsalo-Suopelto-Ilolan aluetta kehitetään monipuoliseksi toiminnalliseksi kokonaisuudeksi jossa yhdistyvät Päijänteen rantaan tukeutuva tiivis loma-asuminen, ympärivuotinen asuminen, matkailu- ja virkistyspalvelut sekä näihin kytkeytyvät elinkeinot ottaen huomioon alueen luontoarvot sekä maisemaan ja kulttuuriympäristöön liittyvät arvot.
mv10 Vehkasalon kehittämisen kohdealue	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Päijänteen rannalla, hyvien reittiyhteyksien tuntumassa sijaitsevaa Vehkasalon aluetta kehitetään matkailun ja loma-, ja vapaa-ajan asumisen lähtökohdista.
mv11 Isoranta-Naumin kehittämisen kohdealue	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Päijänteen rannalla ja Karilanmaan kylän läheisyydessä olevaa Isoranta-Naumin aluetta kehitetään matkailun ja virkistyksen lähtökohdista ottaen huomioon kohdealueeseen liittyvät kulttuuri-, maisema ja luontoympäristön arvot sekä olemassa oleva ranta-asutus.
mv12 Messilä-Pyhäniemi-Kirkonseutu	Aluekohtainen suunnittelumääräys: Aluetta kehitetään matkailun eri muotojen, virkistyksen, asumisen ja vapaa-ajan vieton ja asumisen lähtökohdista ottaen huomioon kohdealueeseen liittyvät kulttuuri-, maisema ja luontoympäristön arvot.

KULTTUURIYMPÄRISTÖÖN TAI MAISEMAAN LIITTYVÄT MERKINNÄT JA MÄÄRÄYKSET

MAAKUNTAKAAVAMERKINTÄ Merkinnän kuvaus	MAAKUNTAKAAVAMÄÄRÄYS MRL 30 §
 Kulttuuriympäristön tai maiseman kannalta valtakunnallisesti merkittävä alue Merkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY 2009) ja valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (valtioneuvoston päätös 1995). Päijät-Hämeen kulttuuriympäristö- ja maisema-arvot on esitetty maakuntakaavaselostuksen liiteosan liitteissä 23 ja 25. Kulttuuriympäristön tai maiseman kannalta arvokkaat alueet Lahden ja Heinolan keskustatoimintojen alueiden osalta on maakuntakaavaselostuksen liiteosan liitteissä 28 ja 29.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Alueidenkäytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot säilyvät.
 Kulttuuriympäristön tai maiseman kannalta maakunnallisesti arvokas alue Alueen ominaisuuksia ilmaiseva merkintä, jolla osoitetaan maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita tai maisemanähtävyyksiä ja rakennettuja kulttuuriympäristöjä. Päijät-Hämeen kulttuuriympäristö- ja maisema-arvot on esitetty liitteessä 24. Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta arvokkaat alueet Lahden ja Heinolan keskustatoimintojen alueiden osalta on esitetty maakuntakaavaselostuksen liiteosan liitteissä 28 ja 29.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, kehittämisessä ja hyödyntämisessä on vaalittava alueen keskeisiä erityispiirteitä ja omaleimaisuutta sekä huomiotava kokonaisuuden kannalta merkittävien maisema- ja kulttuuriympäristöarvojen säilyminen.

VIRKISTYS- JA SUOJELUALUEISIIN LIITTYVÄT MERKINNÄT JA MÄÄRÄYKSET

MAAKUNTAKAAVAMERKINTÄ Merkin­nän kuvaus	MAAKUNTAKAAVAMÄÄRÄYS MRL 30 §
 Virkistysalue tai – kohde Merkin­nällä osoitetaan yleiseen virkistykseen ja ulkoiluun tarkoitettuja alueita. Merkintään liittyy MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	SUUNNITTELMÄÄRÄYS: Alue varataan yleiseen virkistykseen ja ulkoiluun. Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava virkistyskäyttöedellytyksien ja niiden erityispiirteiden säilyminen sekä kehittämismahdollisuudet, alueen saavutettavuus, riittävä yleis- ja erityispiirteisiin liittyvä palvelu-, ja varustetaso sekä ympäristöarvot ja viher- tai ulkoilureittien jatkuvuus virkistysalueilla.
 Retkeilyalue, jolla ympäristön peruspiirteet säilytetään Merkin­nällä osoitetaan retkeilyyn ja ulkoiluun taajamarakenteen ulkopuolella sijaitsevia alueita, joilla ympäristön peruspiirteet säilytetään. Merkintään liittyy MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	SUUNNITTELMÄÄRÄYS: Alueen käytössä ja sen suunnittelussa tulee erityistä huomiota kiinnittää virkistyskäyttöedellytysten ja alueen virkistykseen erityispiirteiden turvaamiseen ja luonteenomaisiin kehittämismahdollisuuksiin sekä ympäristön laadun ja luonnon monimuotoisuuden hyvänä säilymiseen.
 Suojelualue Merkin­nällä osoitetaan maakunnallisesti merkittäviä suojelualueita jotka voidaan toteuttaa luonnon-suojelu- ja/tai muun lainsäädännön perusteella. Merkintään liittyy MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	SUOJELUMÄÄRÄYS: Alueella ei saa ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin, jotka saattavat vaarantaa alueen suojeluarvoja.
 Luonnonsuojelualue Merkin­nällä osoitetaan luonnonsuojelulain nojalla suojeltuja tai suojeltavaksi tarkoitettuja alueita. Merkintään liittyy MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.	SUOJELUMÄÄRÄYS: Alueella ei saa suorittaa sellaisia toimenpiteitä, jotka saattavat vaarantaa alueen suojeluarvoja.
 Suojelualueen vesialueelle sijoittuva osa	
 Muinaismuistoalue tai -kohde Merkin­nällä osoitetaan muinaismuistolain rauhoittamia muinaisjäännösalueita tai kohteita. Merkintään liittyy MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus. Päijät-Hämeen vedenalaiset muinaismuistojäännökset on esitetty maakuntakaavaselostuksen liiteosan liitteessä 34.	SUUNNITTELMÄÄRÄYS: Muinaisjäännösalueiden ja – kohteiden ja niiden lähialueiden maankäyttöä, rakentamista ja hoitoa suunniteltaessa on itse muinaisjäännösten lisäksi otettava huomioon muinaisjäännösten suoja-alueet, maisemallinen sijainti ja mahdollinen liittyminen arvokaisiin maisema-alueisiin ja/tai kulttuuriympäristöihin.

 Natura 2000 – verkoston alue Merkinnällä osoitetaan valtioneuvoston päätösten mukaiset Natura 2000 -verkoston alueet täydennysalueineen. Alueilla noudatetaan luonnonsuojelulain 65 ja 66 § säännöksiä.	
 Arvokas harjuaalue tai muu geologinen muodostelma Merkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaita harjuaalueita.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Alueidenkäyttö on suunniteltava niin, ettei aiheuteta kauniin maisemakuvan turmeltumista, luonnon merkittävien kauneusarvojen tai erikoisten luonnonesiintymien tuhoutumista tai laajalle ulottuvia vahingollisia ominaisuuksia luontosuhteissa.
 Ohjeellinen ulkoilureitti Merkinnällä osoitetaan maakunnallisten ulkoilureittien yhteystarpeet taajamien ulkopuolella.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Suunnittelussa on turvattava ulkoilureittien toteuttamisedellytykset maakunnallisesti ja seudullisesti toimivana reitistönä sekä yhteydet virkistysalueisiin. Yksityiskohtaisessa reittisuunnittelussa tulee kiinnittää huomiota olevan tiestön ja poluston käyttömahdollisuuksiin sekä luonnon arvojen säilymiseen suuntaamalla reitit kulutusta kestäville alueille.
 Kansallisen kaupunkipuiston alue Merkinnällä osoitetaan maankäyttö- ja rakennuslain 68 ja 69 §:ien mukaisesti ympäristöministeriön päätöksellä perustettu Heinolan kansallisen kaupunkipuiston alue.	
 Viheryhteystarve Merkinnällä osoitetaan virkistysalueverkostoon tai ekologiseen verkostoon kuuluvat olemassa olevat tai tavoitteelliset viheryhteystarpeet taajama-alueilla.	SUUNNITTELUMÄÄRÄYS: Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on huolehdittava siitä, että merkinnällä osoitettu yhteys säilyy tai toteutuu tavalla, joka turvaa virkistys- ja ulkoilumahdollisuudet sekä lajiston liikkumismahdollisuudet.

Päijät-Hämeen liitto • The Regional Council of Päijät-Häme
Hämeenkatu 9, PL 50, Lahti, Finland
etunimi.sukunimi@paijat-hame.fi • paijat-hame.fi • @PHliitto